

Joensuun Sosialidemokraattisen valtuustoryhmän valtuustoaloite kulttuurihyvinvointitoiminta keskiöön Joensuussa

KV 26.04.2021 § 50

Joensuun Sosialidemokraattinen valtuustoryhmä jätti 26.4.2021 valtuuston puheenjohtajalle valtuustoaloitteen kulttuurihyvinvointitoiminta keskiöön Joensuussa.

Päätös:

Lähetettiin kaupunginhallituksen valmisteltavaksi.

KULILK 24.11.2021 § 93
1647/00.02.00.03/2021

Kaupunginhallitus päätti kokouksessaan 3.5.2021 § 196 lähettää asian hyvinvointipalvelujen valmisteltavaksi.

Aloitteessa ehdotetaan, että Joensuun ryhtyy toimenpiteisiin liittyäkseen Kaikukorttikokeiluun ja sitoutuu vahvasti osaksi maakunnan tulevaa kulttuurihyvinvointisuunnitelmaa ja sen suosituksia.

Vastaus aloitteeseen:

Joensuun kaupunki on vahvasti mukana maakuntaliiton johtamassa Kulttuurista hyvinvointia Pohjois-Karjalaan -hankkeessa, jossa laaditaan maakunnallista kulttuurihyvinvointisuunnitelmaa. Kulttuurin vaikutukset hyvinvoinnin lisäämisessä laajasti on tunnustettu ja vuonna 2021 valmistuvan kulttuuriohjelman yksi kolmesta strategisesta tavoitteesta on Hyvinvointia kulttuurista. Muut kaksi ovat Elinvoimaa kulttuurista ja Mahdollisuuksia kulttuurille.

Kaikukortti on kortti, joka on kehitetty tukipalveluksi kulttuurin saavutettavuuden ja tasavertaisen osallistumismahdollisuuden varmistamiseksi kaikille, varallisuudesta riippumatta. Sen tavoitteena on parantaa taloudellisesti tiukassa tilanteessa olevien nuorten, aikuisten ja perheiden mahdollisuuksia osallistua kulttuurielämään ja harrastaa taiteen tekemistä.

Kaikukortin saa, jos on Kaikukortti-verkostoissa mukana olevan sosiaali- ja terveysalan toimijan asiakas. Kortti on tarkoitettu nuorille, aikuisille ja perheille, jotka ovat tiukassa rahatilanteessa eivätkä voi siitä syystä hankkia pääsylippuja tai kurssipaikkoja. Kortilla voi hankkia maksuttomia pääsylippuja ja kurssipaikkoja Kaikukortti-verkostojen kulttuurikohteisiin. Näitä ovat esimerkiksi erilaiset festivaalit, teatteriesitykset tai konsertit. Kaikukortilla voi päästä maksutta myös kansalaisopiston kursseille tai jopa eri urheilutapahtumiin. Korttia voi käyttää pääsääntöisesti kaikkien Kaikukorttialueiden kulttuuritarjontaan. Suomen Kansallislatteria tarjoaa Kaikukortti-asiakkaille myös vapaan sisäänpääsyn Kansallislatterian museoihin eli Kiasmaan, Ateneumiin ja Sinebrychoffin taidemuseoon.

Kaikukortin oikeudet omistaa Yhdenvertaisen kulttuurin puolesta ry. Yhdistyksen on perustanut 16 suomalaista kulttuurialan kattojärjestöä. Yhdistys toimii taustayhdistyksenä valtakunnalliselle Kulttuurilla kaikille –palvelulle, joka edistää osallistumiselle avoimia ja monenlaisia yleisöjä ja tekijöitä huomioivia kulttuuripalveluja sekä tarjoaa tietoa ja työkaluja kulttuuripalveluiden saavutettavuuden ja moninaisuuden edistämiseen alan työntekijöille.

Alue, kuten kunta tai kaupunki tai seutukunta/maakunta, voi ottaa Kaikukortin kokeiluun ja käyttöön ainoastaan tekemällä yhteistyötä Kaikukortin tuki- ja kehittämispalvelun kanssa. Kaikukortti on käytössä, pilotissa tai kokeilussa lähes 30 paikkakunnalla. Kaikukortin valtakunnallinen toimintamalli perustuu yhdenvertaisuuteen ja Kaikukortin kohderyhmän oikeuteen osallistua kaikille yh-

teiseen kulttuurielämään. Kaikukortti-verkoston kumppanit sitoutuvat yhteisiin toimintaperiaatteisiin ja Kaikukortti-toiminta on siten selkeää myös asiakkaan näkökulmasta.

Paikalliset vastuutahot kokoavat paikallisen Kaikukortti-verkoston, jossa on mukana työntekijä tai työntekijöitä sekä kunnan kulttuuripuolelta että paikalliselta sote-puolelta (ja/tai hytepuolelta). Kaikukortin periaatteisiin kuuluu se, että paikallisessa Kaikukortti-verkostossa on mukana myös kolmannen sektorin toimija tai toimijoita ainakin Kaikukortin jakajina ja myös kulttuurikohteina. Kortin käyttäjäpaikkakunnilla Kaikukortin myöntäviä tahoja tällä hetkellä ovat mm. seuraavat tahot: aikuissosiaalityö, etsivä nuorisotyö/ohjaamo, kuntouttava työtoiminta, kriisikeskus, lastensuojelu, maahanmuuttajapalvelut, mielenterveys- ja päihdepalvelut, neuvolat, perhetyö, seurakunta, talous- ja velkaneuvonta, TYP, vammaispalvelut, vanhussosiaalityö sekä erilaiset yhdistykset.

Kaikukortin piirissä tulee olla koko kulttuuritoimijan oma tarjonta, johon myös muilla alennusryhmillä on pääsy. Mahdollisista rajauksista on viestittävä selkeästi omilla verkkosivuilla ja esitteissä. Tarkemmat tiedot valtakunnallisessa toimintamallissa. Kulttuuritoimijalla on mahdollisuus asettaa toimintamallissa sovittu yläraja Kaikukortin haltijoille per esitys/kurssipaikka

Kortti annetaan asiakkaan käyttöön myöntävän tahon sote-puolen työntekijän ja asiakkaan kahdenvälisessä tai ryhmämuotoisessa luottamuksellisessa kohtaamisessa, ja myöntö perustuu asiakassuhteessa havaittuun tarpeeseen. Asiakkaalta ei edellytetä todistuksia tuloista, eikä erillistä tulorajaa kortin saamiselle ole.

Kaikukortin haltija voi hankkia maksuttomia pääsylippuja myös alle 16-vuotiaille lapsilleen tai lapsenlapsilleen silloin, kun he menevät yhdessä samaan tapahtumaan. Henkilökohtainen kortti on voimassa 12 kuukautta myöntöhetkestä ja on ilmainen. Kaikukorttia jakavat toimijat saavat käyttöönsä myös organisaatiokohtaisia yhteisön Kaikukortteja. Niitä voi käyttää pienryhmäkäynnin järjestämiseen tai työntekijän ja asiakkaan kahdenkeskiseen osallistumiseen esim. osana asiakkaan palvelutarvearviota tai sosiaalista kuntoutusta. Yhteisön Kaikukortin käyttämisen edellytys on, että jokaisella pienryhmän jäsenellä on oma Kaikukortti.

Vuonna 2019 Kaikukortti oli käytössä Espoossa, Kainuun maakunnassa eli Hyrynsalmella, Kajaanissa, Kuhmossa, Paltamossa, Puolangalla, Ristijärvellä, Sotkamossa, Suomussalmella, lisäksi kortti on käytössä Karkkilassa, Lappeenrannassa, Savonlinnassa, Oulussa ja Keski-Pohjanmaan maakunnassa eli Halsualla, Kannuksessa, Kaustisilla, Kokkolassa, Lestijärvellä, Toholammilla ja Vetelissä sekä Kruunupyssä. Kaikukorttikokeilun aloittivat vuonna 2019 myös Kauniainen, Kempele, Kemi, Lohja, Tornio sekä Järvilakeus eli Kauhava, Evijärvi ja Lappajärvi.

Vuoden 2019 tilastot kertovat (liite), että Kaikukortteja jaettiin Suomessa 5086 kappaletta, joista 1382 korttia otettiin käyttöön. Todellisuudessa kortteja jaettiin huomattavasti enemmän, koska tilastosta puuttuvat Kaikukorttia kokeilevien alueiden lukemat. Kulttuuritapahtumiin ja kansalaisopistojen kursseille osallistuttiin yhteensä 10140 kertaa, joista 1836 (1745+91) kerralla osallistuja oli Kaikukortin haltijan mukana ollut lapsi. Kortin käyttöaste ei kuitenkaan nouse suureksi, vuonna 2019 se oli 27%. Yhdeksi syyksi arvioidaan kortin saaneiden haasteellisen elämäntilanne. Kulttuuri-kaveritoiminnan kautta pyritään madaltamaan lähtökynnystä usealla alueella. Joensuussa kulttuurikaveritoimintaan verrattavaa toimintaa järjestetään nuorille Taidetestaajat-hankkeen kautta sekä lastenkulttuurin puolella Kulttuurin virta ja Kulttuurin puro -ohjelmien kautta. Lisäksi Joensuussa on käytössä K789 -kortti yhteistyössä nuorisotoimen kanssa. Nuorisokortti sisältää etuja kaikille joensuulaisille peruskoulun 7.-9. -luokkalaisille. K789 on avain lukuisiin etuihin aina nuorisopalveluiden retkistä kulttuurikokemuksiin ja uimahalliin saakka, Eduntarjoajia ovat museot, orkesteri, kirjasto, teatteri, liikuntapalvelut sekä yksityisiä toimijoita (mm. elokuvateatteri).

Lisäksi elokuusta 2021 alkaen Joensuun liikuntapalveluissa on käytössä kaksi vammaiskorttia – Vammaisliikuntakortti ja EU:n Vammaiskortti, joka oikeuttaa maksuttomaan sisäänpääsyyn kaupungin liikuntapalveluihin.

Kokeilupaikkakunnilla Kaikukortti on saanut erittäin positiivisen vastaanoton. Kulttuuritoimijat ovat lähteneet hyvin toimintaan mukaan ja kortti on tuonut kulttuuripalveluille uusia käyttäjiä. Pelko, että kortinhaltijat veisivät paikkoja maksavilta asiakkailta, on osoittanut turhaksi, sillä kortin saaminen ei automaattisesti johda palveluiden käyttöön. Kuitenkin jo tieto, että voi lähteä, on tärkeä ja merkittävä kortinhaltijoille ja tuo osallisuuden kokemuksen. Käyttäjäpalaute on ollut erinomaista. Kortinhaltijat ovat kokeneet, että heillä on tasavertainen mahdollisuus osallistua kulttuuritoimintaan. Kortin käyttö on edistänyt osallisuutta sekä hyvinvointia ja kuntoutumista. Kaikukorttia jakavien toimijoiden palaute on myös ollut positiivista. Kortti on uusi työväline tukea asiakasta sekä kehittää asiakassuhdetta.

Jos Joensuun kaupunki päättää ryhtyä toimenpiteisiin liittyäkseen Kaikukorttikokeiluun, ensimmäinen askel on luoda yhteistyömalli Kaikukortin käytölle Siun Soten ja kaupungin kulttuuripalveluja tuottavien julkisten ja yksityisten tahojen välille sekä löytää kortin myöntäjätahot Siun Soten toimijoista.

Jos päätös kokeilusta tehdään, Kaikukorttikokeilussa on oltava mukana kaikki kaupungin omat kulttuuripalveluja tuottavat yksiköt. Lisäksi on tärkeää saada mukaan myös muut keskeiset kulttuuritoimijatahot ja järjestöt, joiden halukkuus mukaantuloon on varmistettava.

Joensuun kaupungin kulttuuripalveluille ja muille alueen kulttuuritoimijoille Kaikukortti voi olla merkittävä tapa tavoittaa uutta yleisöä ja madaltaa erilaisiin tapahtumiin osallistumisen kynnyksiä. Koska mukana olevat kulttuuritoimijat eivät tällä hetkellä saa korvausta tarjoamistaan lipuista, voi se ainakin aluksi rajoittaa mukaan tulevien pienempien kulttuuritoimijoiden osallistumista Kaikukorttikokeiluun. Jokainen mukana oleva toimija voi itse rajata oman tarjontansa saatavuutta.

Jos Kaikukortti otetaan käyttöön Joensuussa, sen suurimmat kustannukset liittyvät kokeilun valmisteluun menevään työaikaan sekä viestintämateriaalin tuottamiseen. Samalla on tärkeää kuulla etukäteen myös kortin tulevien käyttäjien toiveita. Puhelinkeskusteluissa Kaikukorttia käyttävien paikkakuntien edustajien kanssa on tullut ilmi, että käytettävä työaika riippuu kuitenkin siitä, kuinka paljon kaupunki haluaa panostaa korttiin ja sen mukanaan tuomiin mahdollisuuksiin. Valmisteluvaiheeseen on suositeltu 1–2 henkilön osittaista työaikaan noin 3–6 kuukauden ajaksi. Työaikaan tarvitaan myös kortin käyttöönottoon liittyviin neuvotteluihin sekä perehdyttämiseen. Myös kokeilun aikana kannattaa varata osittaista työaikaan ainakin yhdeltä henkilöltä. Vaadittava työaika vähenee käyttöönoton jälkeen. Mukana oleville kulttuurikohteille ei ainakaan toistaiseksi korvata Kaikukortilla hankittuja lippuja ja kurssipaikkoja.

Palkkakustannusten lisäksi kustannuksia syntyy Kaikukortin viestintämateriaalin koostamisesta ja painamisesta. Alueen koosta riippuen kustannukset ovat n. 1000–5000 euroa. Kaikukortille tulee tehdä myös oma verkkosivu esimerkiksi osana kaupungin/kunnan/alueen verkkosivustoa. Verkkosivulla avataan Kaikukortin perusasioita ja listataan paikallisessa Kaikukortti-verkostossa mukana olevat sosiaali-, terveys- ja kulttuurialan toimijat. Kustannuksia laskevat valmiit käyttöönotto-, perehdyttämis- ja viestintämateriaalit.

Joensuun kaupungin kulttuuripalveluille ja taidelaitoksille syntyvät kustannukset koostuvat käytetystä työajasta ja saamatta jääneistä pääsylipputulosta. Tulojen menetykset ovat kuitenkin hyvin vähäiset, koska Kaikukorttia käyttävät henkilöt eivät ilman korttia pystyisi käyttämään kulttuuripalvelujamme juuri lainkaan. Kuten sosiaalidemokraattisen valtuustoryhmän aloitteessa sanotaan, kulttuuri kuuluu kaikille varallisuudesta riippumatta. Kulttuurin saavutettavuus ja tasavertainen osallistumismahdollisuus ovat yksi tärkeä osa kaupungin vetovoimaa.

Jos Joensuun kaupunki päättää ryhtyä toimenpiteisiin liittyäkseen Kaikukorttikokeiluun, tarvitaan kartoitukseen ja asian valmisteluun noin 6 kuukauden aika. Tänä aikana kulttuuripalvelut kartoittaa Kaikukortin pilotoinnin edellytykset, kaupungin kulttuuripalveluiden toimintojen hyödynnettävyyden palveluiden tuottamisessa, hallinnolliset kysymykset sekä eri toimijoiden kiinnostuksen Kaikukorttia kohtaan. Kulttuuripalveluilla ei ole tällä hetkellä resurssia tällaisen toiminnan aloittamiseen, vaan asian vireille saattaminen vaatisi vastaavan resurssin vuoden 2022 talousarvioon.

Valmistelija: kulttuurijohtaja, vs.

Hyvinvointijohtajan päätösehdotus:

Kulttuuri- ja liikuntalautakunta päättää

esittää kaupunginhallitukselle, että se antaa edellä olevan vastauksen Joensuun Sosiaalidemokraattisen valtuustoryhmän valtuustoaloitteeseen kulttuurihyvinvointitoiminta keskiöön Joensuussa ja toteaa, että aloite ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Päätös:

Hyväksyttiin yksimielisesti.